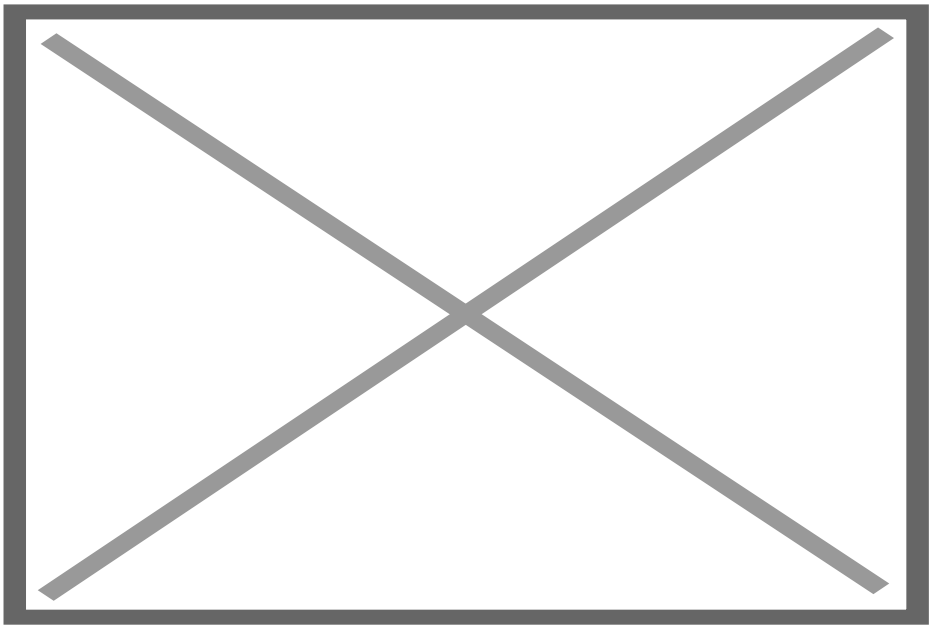
6. Kuidas tehakse IT-d. Muudatuste haldamise kord

10 aastat tagasi - 19.03.2016 Autor: Siim Veskimees

6. Muudatuste haldamise kord

(jätkub)

Vahepeal möödus peaaegu terve suvi, enne kui ma Thori järgmine kord nägin. Aga siis oli ta taas kohal konjakit hävitamas ja pead vastu lauda tagumas.

„Kas Projekt võttis lõpuks paigalt?" küsisin sissejuhatuseks. Rohkem polnudki vaja.

„Võttis. Üle tuli elada kõigest tolle välja arvatud pakkuja protest Riigihangete ametile, paar kooskõlastusringi ja leping on nigu niuhti alla kirjutatud. Kooskõlastusringid läksid üllatavalt kiiresti, nii et Projekti algsetest tähtaegadest oleme kõigest pool aastat maas.

Vahepeal suutsime ka Šveitsi abi tähtajad edasi lükata. Need saaksid läbi järgmise aasta mais ja praegu on ju juba sügis saabunud. Tähtaegu lükati edasi aasta. Oh seda optimismi…"

Konjaki ja kohvi paus. Thori silmad vilgatasid. „Ma räägin sulle vahepeal sellest, kuidas ma politseikaarti uuendasin.

Politsei kasutab autodes üht Regio kaarti, mida idee järgi uuendatakse kord kvartalis. Selleks on isegi paar tuhat eurot eraldatud. Noh, aasta alguses arvati, et aasta lõpus ühendatakse see süsteem niikuinii uue, Projekti käigus loodava süsteemiga, ja uuendused pole enam vajalikud. Siseorganites on suur kaadrivoolavus, teenus oli käinud ühe teenusehalduri käest teise kätte ja kuigi Regio oli korduvalt meelde tuletanud, oli leping enne minu juures maandumist juba aastavahetusel lõppenud. Võin uhkusega tunnistada, et olen tööl oldud peaaegu poole aastaga suutnud lepingu uuendada. Kõigest põhjendamine paaris komisjonis, konsultatsioonid Õigustalitusega, kooskõlastusringid ja ongi tehtud!

Nüüd jõuame praktilise tööni. Seni oli andmete uuendamine käinud vanast harjumusest nii, nagu enne Siseorganeid: uuendused tõmmati FTP-ga kohale, kasutajaid hoiatati, et teenus katkeb paariks sekundiks, ja admin sisuliselt kirjutas vanad failid uutega üle; vanadest tegi igaks juhuks muidugi varukoopia ka.

Kui mina nüüd tahtsin lepingu alusel politseikaarti uuendada, selgus, et kõikvõimas Protsess on ka siia jõudnud. Selleks, et süsteemis muudatusi teha, tuleb saada Muudatuste Haldamise Komisjoni heakskiit. Tööle on võetud inimene, kes korjab kokku spetsiaalse vormi järgi täidetud muudatustaotlused, teeb nende alusel kord nädalas kohtuva komisjoni päevakorra ja teenusehaldurid või projektijuhid käivad seal oma muudatusi kaitsmas. Kirja tuleb panna – ja nad kontrollivad! – muudatuse põhjus, muudatuse tellija, muudatuse teostaja, muudatuse võimalik mõju, riskihaldus (riskitaseme hindamine koos põhjendustega, SWOT analüüs), kõigi osapoolte nõusolek osalemiseks, muudatuse teostamise ajakava koos kõigi kooskõlastustega, endise seisu taastamise kava…” Ta lisas paar lauset roppusi ja need ei kõlanud halvemini kui eelnev.

„Ja ma ei saanud esimesel korral läbi – teenusehaldur kui Siseorganite töötaja ei tohi olla muudatuse algataja! Kõik see *coitus byrocratus* peab algama kasutaja tellimusest, ehk siis tuli helistada politseipoolsele koordinaatorile, selgitada olukorda, vastata rahulikult küsimustele Siseorganite vaimse tervise ja juhtkonna geneetilise algupära kohta ning paluda tal vastav kiri koostada. Kirja ei tohi loomulikult igaüks koostada, see peab tulema inimeselt, kes juhtub Siseorganites vastava teenuse tellijapoolse vastutajana kirjas olema.

Saad aru, Murphy oli poisike, öeldes, et töö tegemiseks kuluv aeg tuleb kahega korrutada ja järgmisse suurusjärku tõsta – tunniajane töö võtab kaks päeva. No tollal polnud veel keegi Siseorganitest kuulnud, siin tuleb kolmega korrutada ja ülejärgmisse suurusjärku tõsta – tunni töö võttis, nagu öeldud, kolm nädalat!”

Nüüd vandusime juba koos.

„Üldiselt võib lepinguga venitamist isegi mõista," lisas ta veel. „Seda poleks vaja olnud, kui aastavahetusel oleks käivitunud uus süsteem. Ja kuna kevadel muudatusi ei tehtud, hoiti paarsada eurot kokku. Sellega tuli kauplemist, paarsada eurot on tõsine asi Siseorganite üldise rahapuuduse juures. Mutiauku lähevad ainult sajad tuhanded."

Ja kui ma kulme kibrutasin, mühatas Thor: „Ma räägin sulle veel inimestest."

Pidur

„Pidurit tunnen ma isiklikult ja sellest ajast, kui ta veel ei olnud pidur. Oli täiesti asjalik noor mees natuke uduse pilgu ja soenguga; käis laia servaga kaabuga ja näis asja jagavat. Mitte, et me tollal koos Telekomis töötades teab kui hästi läbi oleksime saanud. Mina olin hoolduspoolel ja tema R&D-s ja nende kahe vahele on juba sisse ehitatud teatud rivaliteet. Aga veelkord, tööga tuli ta toime.

Siin... jah, Infra talitus, mida ta juhib, on osanud korraldada korraliku segaduse. Protsess, mis niikuinii on Siseorganite jumal, on Piduri kätes arenenud seni kõige kaugemale – serveri ülespanemine võtab minimaalselt 17 päeva. Loomulikult pole see piir, reaalselt läheb enamasti kauem. Siseorganites on ka teine moto – pabereid peab olema nii palju, et perse puhas püsiks. Ka selles on Pidur tubli, paberitest on ta endale kindluse teinud. Infras liigivad asjad nagu mandrid, kuid kuna Protsess on kaardistatud, dokumenteeritud ja kinnitatud, tuleb sellega leppida.

Ent vaata, adminnidel on Siseorganiste suhteliselt lahe elu, nii et teatud mõttes teeb see mees seda, mida üks ülemus tegema peab – kaitseb omasid ülejäänud organisatsiooni eest.

See on helge pool. Minul on palju halvemini läinud."

Tropp

Lonks Lautreci. „Minu Ülemuse ülemus on Tropp. Alguses ei saanud ma sellest mehest üldse aru. Näiteks tuli hiljuti ministeeriumist paber, et miks on dokumendihaldussüsteem nii neetult aeglane. Alla oli kirjutanud kantsler. Selle peale puhkes Siseorganites paanika. Direktor kutsus välja talituste juhatajad, need võtsid kokku osakonnajuhatajad, viimased kutsusid kaasa vastava ala töötajad – keegi peab ju asjast midagi teadma ka ja kedagi peab klobida olema – ja siis algas Tegevuskava Koostamine.

Teenusehaldurilt nõuti tähtaegu. Kuidas saab neid anda, kui tegelikku tööd teeb väline arendaja, kellega aga on sõlmitud selline leping, mis teda millekski ei kohusta?

Siseorganid oskavad alati veel ogad ka juurde monteerida sellele haamrile, millega pöialt võmmivad. Dokumendihalduse kelmikas nüanss oli, et lepingu järgi pidi firma tegema töö ära 31. detsembriks ja hetkel oli juuli. Kevadel tuli seadusemuudatus ja Siseorganite ülemused saatsid projektijuhid ja teenusehaldurid arendaja ust kraapima, et ehk saab jaanipäevaks.

Saigi. Ühtki kokkulepet ei sõlmitud kirjalikult. Kõik on justkui korras, aga loomulikult on Siseorganid nüüd olukorras, kus arenduspartnerilt ei saa midagi, absoluutselt mitte midagi nõuda. Ja mida teeb Tropp? Peedistab teenusehaldurit, et kuidas selline olukord tekkida sai...”

Millegipärast meenus mulle, et terve „Vahva sõdur Švejk” on täis allmärkust: „Rõve serbohorvaadikeelne sõim...”

Thor jätkas: „Ja sa ei kujuta ette, kui halenukker on sellistel koosolekutel vaevelda! Saad aru, kantsler köhatas ja nüüd istub kaksteist tõsist meest kolm tundi koos ja paneb kokku Vastukirja, mille juurde käib Tegevuskava, millel pole ei reaalsuse ega probleemi lahendamisega olulist seost. Täitmise eest vastutab loomulikult teenusehaldur.

Ainult et mida ta teha saab, kui partneriga pole kohustavat lepingut, partner on üle koormatud, sest ta ei ole arvestanud lisatöödega, ja juurde maksata talle ka ei saa, sest eelarvet ei ole. Siseorganite igapäevane absurd – sul pole ei aega, majasisest tööjõudu ega raha midagi väljast tellida, kuid sinult nõutakse tulemust.”

„Ja mida ta siis teeb?”

„Peab lõuad ja teenib edasi. Peamine on hoolikalt kõik tegevused dokumenteerida.”

„Aga mida tegelikult tegema peaks? Kui sul oleks vabadus tegutseda?”

Thor jäi hetkeks mõttesse. „Siis tuleks kaugemalt peale hakata. Tuleks kõva häälega öelda, et Siseorganid hoiavad elus elutähtsaid teenuseid, esmajoones politsei, piirivalve ja päästeteenistuse operatiivsüsteeme, ja ülejäänu töötab nagu töötab. Et kui raha oleks palju, hoiaks see tsirkus vast isegi tuled põlemas, aga masu tingimustes on hakanud reaalselt toimuva varjamine, andmete salastamine

ja võltsimine, vassimine ja töö imiteerimine liiga suurt osa võtma. Et Siseorganites on sellest paarisajast inimesest umbes kolmkümmend täiesti kõlbmatut keskastme juhti ja umbes kuuskümmend Protsessi preestrit, kes suudavad palvetundide ja indulgentside joonistamisega…" Ta irvitas. „Vabandust, koosolekute ja aruannete täitmisega sisustada üle üheksa kümnendiku spetsialistide ajast."

Klaas konjakit ja mühatus. „Kas ma pean jätkama? Räägitakse, et Tropp oli päris hea programmeerija. Küllap oli ta igati tubli ja kohusetundlik, kuid ma ei ole vist kunagi näinud nii ehedat Peteri printsiibi demonstratsiooni."

„Et inimene tõuseb oma ebakompetentsuse tasandile ja jääb sinna pidama?"

„Just. Tropp on tõusnud väga ilmselt kohale, millest ta *no mitte kuidagi* üle ei käi, ja see muudab ta alluvate suhtes kurjaks ja alatuks etteaimamatult käituvaks kasutuks nuhtluseks. Tema väljendusoskus on allpool igasugust arvustust ja nalja ta ka ei mõista.

Seda muide sain juba ka omal nahal tunda. Esitasin omad ettepanekud, kuidas tööd korraldada, ja seal oli juttu eelarvest. Riigiasutustele eraldatakse raha teatavasti aastakaupa ja see tuleb kindla peale viimase sendini ära kulutada, sest järgmisse aastasse reeglina jääki kanda ei saa. Eelarvet hakatakse välja töötama eelmise aasta oktoobris. Üldnumbrid kinnitatakse aastavahetuseks, aga siis hakkab asutustevaheline jagamine. See võib võtta aega aprillini; seni tohib kasutada ainult murdosa, mis on jäetud tõesti hädavajalikeks parandusteks. Ehk siis esimese kvartali on Siseorganid näljapajukil.

Eelarve kinnitatud, hakatakse kokku leppima töid teostajatega, ehk siis erinevate firmadega. Reeglina on lepinguni jõudmiseks vaja läbida riigihanke protsess, mis võtab paremal juhul – olgem ausad, seaduserikkumise serval balansseerides – neli kuud. Märkamatult saab suvi läbi ja avastatakse, et eelarvest on kasutamata 80%. Algab paanika. Ümberjagamised. Neid riigihankelepinguid ikka sõlmitakse teinekord ka varuga ja suuremate projektide mitmeaastastest lepingutest on „kasutamata mahtu", nii et tööd tehakse seal, kus lepingud lubavad, või siis teiste nimede all ja manööverdades erinevate asutuste rahadega; lõpuks tohib ju mõned tuhanded eurod ka lihtsalt arve alusel maksta, eks ole.

Muidugi ei suudeta niimoodi raha ära kulutada, ja detsembris ostetakse seda, mida kiiresti saab, näiteks läppe. Mina olin see häbematu, kes nimetas seda töötraditsiooni hullumaja kiigeks. Vastuseks sain Tropi sünge põrnitsemise ja kalgi märkuse: „Me siin oleme tõsised inimesed. Enamik Siseorganite töötajaid tahab

parimat ja nende üle on solvav irvitada. Selliseid asju ma rohkem kuulda ei taha.”

„Cum armenta luporum ululare cum lupis oportet,” pistsin vahele.

„Ma kirjutan selle suurelt enda selja taha,” irvitas Thor. „Aga vaata, iga probleemi lahendus algab selle teadvustamisest ja üks targa inimese tunnuseid on võime enda üle naerda. Öelgem otse, ma ei ole peale vene aega kohanud seltskonda, kes nii tugevasti paranoia all kannatab. Enda tõsiseltvõtmise paranoia, mis muidugi on vaid kitsarinnaline piiratus. Olgu, Siseorganite Püha Ürituse üle naerda ei tohi, enam jumalat ei teota... Ainult et kuidas teisiti kui põlgusega saan ma suhtuda Troppi?

Ja nagu ikka Siseorganites – see ei ole veel midagi!”

(järgneb)

- Tegijad